

УДК 796:504

СУЧАСНИЙ СПОРТ І ЕКОЛОГІЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Г.П. Грибан¹, Т.В. Сметанникова²

¹ Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. В. Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна ² Житомирський національний агроекологічний університет, Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна

Сьогодні перед людством постало нелегке завдання – здійснити кардинальні зміни у своїй свідомості та поведінці, сформулювати і добровільно прийняти обмеження та заборони, що продиктовані законами розвитку природи. Необхідні також фундаментальні зміни в системі освіти, її цінностях, способах життя з врахуванням екологічних, економічних, політичних, соціальних і духовних потреб сьогодення.

Тому екологічна тематика в сучасному світі набуває зараз все більшої актуальності. Одне з головних питань, що розглядається екологією людини – це адаптація до різних умов оточуючого середовища. Адаптація в спорті наразі розглядається в площині нового напрямку екологічної науки про людину – екології фізичної культури і спорту. Адаптація до різних режимів рухової активності найбільш наочно виявляється в спорті вищих досягнень, коли рухова активність стає надто високою, організм має пристосуватися до нового стану, відбуваються зміни у функціональних системах, м'язовій тканині у відповідності з підвищеними вимогами до

організму на який ще можуть негативно впливати чинники навколишнього середовища.

Вірно дозовані навантаження сприяють підвищенню специфічної резистентності організму до фізичних навантажень, а також до неспецифічної резистентності щодо впливу різних чинників навколишнього середовища. Очевидною стає необхідність взаємодії навколишнього середовища і спорту як факторів, яких неможливо уникнути для збалансованого управління ними з метою їх тривалого розвитку. Міжнародні і національні спортивні організації звертають все частіше увагу на цю проблему. Багато конкретних ініціатив виходить з національних олімпійських комітетів та національних федерацій з видів спорту [1–4].

Підвищення рівня знань і обізнаності людей про спорт і середовище повинно торкатися всіх відповідальних учасників, тому Комітет з розвитку спорту Ради Європи працює над такими напрямками: створення програм «Спорт та навколишнє середовище»; ініціювання дискусій на відповідному рівні щодо важливості спорту як елемента в навчанні про середовище; поєднання елементів шкільної програми, які мають відношення до спорту та навчання про навколишнє середовище, з спеціальними уроками з природознавства; проведення навчання про навколишнє середовище в різних спортивних клубах; заохочення підприємств, які займаються виробництвом товарів спортивного призначення, для забезпечення інформацією про навколишнє середовище споживачів шляхом друку на упаковках інформації, фінансування програм тощо.

Олімпійський рух дав змогу застосувати в спорті принципи тривалого розвитку питань, пов'язаних з вивченням і збереженням навколишнього середовища, виходячи з порядку денного XXI Конференції ООН. Олімпійські ігри вважаються ефективним засобом передачі повідомлень щодо потреби в поліпшенні екологічного становища для мільйонів людей. У документах Конференції спортивним організаціям всіх країн пропонується включити заходи в концепцію тривалого розвитку, за допомогою яких людина може забезпечити свою спортивну діяльність та свій стиль життя. Стосовно освіти та інформації в цьому документі зазначається, що Міжнародний олімпійський комітет, міжнародні федерації та національні олімпійські комітети встановлюють мережу освіти та інформації, яка зможе навчити всіх членів олімпійської сім'ї практичним заходам та необхідним технічним прийомам для того, щоб зробити їх ефективними учасниками в політиці тривалого розвитку.

В той же час екологічна ситуація на планеті з кожним роком ускладнюється, що пов'язано із постійно наростаючою потужністю промислових підприємств, відкриттям нових заводів і фабрик, а також збільшенням кількості транспортних засобів, зростанням виробництва та використання мінеральних добрив і отрутохімікатів, появою нових технологічних процесів, хімічних речовин, виробів, неякісною утилізацією відходів тощо. Тому одним із напрямів екологічної освіти у галузі фізичної культури і спорту, покращання ефективності навчально-тренувального процесу, проведення спортивних змагань і фізкультурно-оздоровчих заходів та збереження здоров'я молоді є включення до навчальних програм із різних видів спорту питань екологічної освіти і виховання, які повинні забезпечити спортсмена системою знань про позитивний і негативний вплив чинників навколишнього середовища на стан життєдіяльності людини; надати рекомендації щодо проведення навчально-тренувальних занять спортом в умовах забрудненого навколишнього середовища, в тому числі, різних температурних чинників, забрудненого повітря, води, продуктів харчування тощо. Високий рівень фізичної працездатності спортсмена, пристосування його функціональних систем до спортивної діяльності залежать від стану здоров'я та дотримання екологічних норм безпеки.

Література

1. Gold for Green. Sport and the Environment Policy Framework 1999–2002 // The Naque, June, 1999.

Environment and Sport. An International Overview. Faculty of Sports Sciences and Physical Education, University of Porto. – Porto, 1997.

National and Regional Approaches for Ecological Networks in Europe // Nature and Environment, F 110. – Council of Europe, November, 2001.

Preliminary draft for a Position Paper on «Sport and its Relationship to the Environment» CDDS (99) 62. Couseil de l'Europe, F.67075 Strasbourg Cedex. 99.